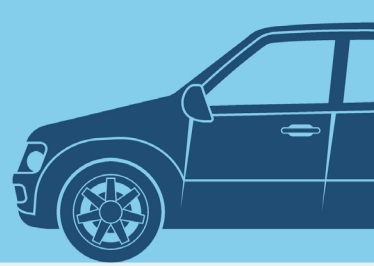

Klimata mērķu sasniegšana transporta nozarē ir apdraudēta

Politikas koordinācija ir sadrumstalota, atbalsta instrumenti izkaisīti un publiskos resursus pietiekami mērķtiecīgi nenovirza pasākumiem ar pierādāmu ietekmi un augstu izmaksu efektivitāti

NEKP paredz transporta nozarē īstenot

35 pasākumus līdz 2030. gadam

66 % nav noteikta ietekme uz SEG emisiju samazinājumu

69 % ir ar augstu vai vidēji augstu izpildes risku

31 % nav pat uzsākti

86 % no plānotās ietekmes balstās uz 1 pasākumu – degvielas piegādātāju pienākuma samazināt SEG emisiju intensitāti

Nav noteikti prioritārie pasākumi

Izmaksu efektivitāte – krasi atšķirīga

277 tūkst. € → **3,9 milj. €** par **1 t CO₂ ekv./gadā** ietaupījumu

Transporta nozare

rada **~ 31 %**

no Latvijas SEG emisijām **97,4 % autotransports**

Aplēstais nepieciešamais finansējums pasākumu īstenošanai

~2,9 miljrd. €

Šobrīd identificēts **tikai 41 %**

Ierobežotais finansējums pārdalīts citiem pasākumiem bez ietekmes uz 2030. gada mērķiem (piem., ~100 milj. EUR novirzīti Rail Baltica projektam)

Politikas koordinācija un pasākumi ir sadrumstaloti. Galvenais koordinators no 2026. gada – Satiksmes ministrija (autotransports, dzelzceļš, jūrniecība, aviācija, alternatīvo degvielu infrastruktūra)

Klimata un enerģētikas politika, t.sk. transporta enerģija – KEM

Klimata finanšu instrumenti – KEM

Elektroauto atbalsts – KEM un EM

Alternatīvās degvielas infrastruktūra – AS "Latvenergo" Elektrum tīkls (EM)

Nodokļu politika (t.sk. akcīze degvielai) – FM

NEKP - Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021. - 2030. gadam; KEM - Klimata un enerģētikas ministrija; EM - Ekonomikas ministrija; FM - Finanšu ministrija; SEG - Siltumnīcefekta gāzes; CO₂ - oglekļa dioksīds

Izmaiņas degvielas jomā skars visus

Transporta enerģija Latvijā gandrīz pilnībā balstās uz fosilo degvielu

Lai sasniegtu klimata mērķus, degvielas jomā paredzētas būtiskas pārmaiņas:

degvielai jākļūst mazāk piesārņojoša

transportā vairāk jāizmanto atjaunīgā enerģija

Degvielas piegādātājiem līdz 2030. gadam

vismaz par 16 %

jāsamazina degvielas radītais piesārņojums

Transportā atjaunīgās enerģijas īpatsvaram jāsasnieg **29 %**

No 2028. gada stāsies spēkā ETS 2 – degvielas radītās CO₂ emisiju izmaksas iekļaus degvielas cenā

Izmaiņas degvielas jomā ievieš bez pietiekamas sagatavotības – trūkst vienota redzējuma, kā samazināt transporta radīto piesārņojumu, ES prasības pārņemtas novēloti un nav skaidras nodokļu politikas saistībā ar plānotajām izmaiņām (nodokļi veido 50 – 55 % no cenas)

Lai samazinātu SEG emisijas transportā, vairāk jāizmanto biodeģviela, attīstot šo jomu

Latvijā atjaunīgās enerģijas īpatsvars ir zem ES vidējā (2024. gadā – 8,8 %, tikmēr ES vidēji ~ 11 %)

Biodeģvielu nozares attīstību kavē zema vietējā ražošana, liels imports un skaidras politikas trūkums; atbalsts ir ierobežots

Degvielas cenu kāpums ietekmēs mājsaimniecību budžetus, nesamērīgi skarot mazaizsargātos iedzīvotājus, taču nav izstrādāti pietiekami mērķēti atbalsta mehānismi, lai viņus pasargātu no cenu pieauguma

Jau **~ 243 000** mājsaimniecību Latvijā saskaras ar transporta nabadzību

Latvijā no sociālās ietekmes mazināšanai plānotā ETS finansējuma (~217 milj. EUR) paredz īstenot 7 pasākumus – revidenti skeptiski vērtē to mērķētību un tiešo ietekmi uz sociāli mazaizsargāto grupu aizsardzību pret cenu šoku

ETS 2 - emisiju kvotu tirdzniecības sistēma; ES - Eiropas Savienība

Valsts elektroauto atbalsta politika

Elektroauto skaita palielināšana ir viens no galvenajiem veidiem, kā valsts plāno samazināt transporta radīto piesārņojumu

Valsts sniedz atbalstu elektroauto iegādei, kā arī to lietotājiem pieejami dažādi valsts un pašvaldību atvieglojumi

2020.–2025. gadā elektroauto skaits pieaudzis **~ 21 reizi** no **658** līdz gandrīz **14 000**

NEKP paredz palielināt elektroauto skaitu **par 20 000** līdz 2030. gadam

Investīcijas **600 milj. EUR** (t.sk. privātās)

katrs instruments un atbalsta mehānisms darbojas atrauti

attīstoties tirgum, nav skaidru nosacījumu atbalsta pārskatīšanai un mazināšanai

jāpārvērtē valsts atbalsta hibrīdauto iegādei efektivitāte

jāveicina atbalsta programmu administrēšanas centralizācija

Pēdējo 5 gadu laikā:

elektroauto iegādes atbalsta programmās izlietoti

~31 milj. €

citi valsts un pašvaldību atbalsta mehānismi izmaksājuši

>6 milj. €

Atbalsts primāri aizsniedzams iedzīvotājiem ar vidēji augstu vai augstu ienākumu līmeni (iepirktie auto, piem., Tesla, Audi etron)

Kopš 2024. gada paredzēts atbalsts **Goda ģimenēm**

No 2026. gada plānots **70 milj. EUR atbalsts (SKF) elektroauto iegādei 4000 mazaizsargātiem lietotājiem**

Risks: mērķgrupa nav skaidri definēta un atbalsts var neatbilst tās faktiskajām vajadzībām un finansiālajām iespējām

Valsts loma elektroauto uzlādes infrastruktūrā

• Pārvaldība nav pietiekami mērķtiecīga un nav uz datiem balstīta nozares attīstības plānošana

• Valsts izveidoja pamatu uzlādes tīklam visā Latvijā (139 stacijas). Tomēr:

tas rada zaudējumus – vidēji **~380 tūkst. EUR** gadā, saglabājot būtisku atkarību no valsts finansējuma – 2020.–2025. gadā valsts sedza **2,37 milj. EUR**

uzlādes tarifu un izmaksu aprēķina nepilnību dēļ valsts budžetam 5 gadu laikā radīts vismaz **722 tūkst. EUR** slogs

SKF - Sociālais klimata fonds

Risinājumi situācijas uzlabošanai

NEKP iekļaus izmaksu efektīvus pasākumus, kas sniegs ietekmi izvīzīto mērķu sasniegšanā transporta nozarē, un uzlabos institūciju savstarpējo koordināciju

Pārdalot NEKP pasākumu finansējumu, vērtēs ietekmi uz mērķu sasniegšanu un savlaicīgi ievieš kompensējošus mehānismus

Ievieš atbalsta mehānismus, veicinot modernās biodeģvielas un alternatīvo degvielu attīstības politiku Latvijā

Izveidos vienotu politiku elektroauto skaita palielināšanā, mērķtiecīgi plānos uzlādes infrastruktūru un samazinās valsts budžeta dotāciju CSDD uzturētajam uzlādes tīklam

Ievieš risinājumus taisnīgai pārejai, sniedzot mērķētu atbalstu sociāli mazaizsargātām personu grupām

Valsts kontrolēsies Ministru kabinetā:

lai rosinātu izveidot vienotu valsts atbalsta sistēmu degvielas cenu kāpuma ietekmes mazināšanai transporta nabadzības skartajām mājsaimniecībām

lai aicinātu vērtēt ES fondu finansējuma pārdales un to ietekmi uz klimata mērķiem

CSDD - Ceļu Satiksmes Drošības Direkcija

KONTROL SPĒKS

ATBILDĪGUMS

SADARBĪBA

ATTĪSTĪBA